

УДК: 005.336.2:78.071.2:7.077:377.7

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Бендер Ю. О.

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПНУ, Україна, Миколаїв

Художньо-естетичне виховання дає можливості для виховання майстра-творця, суб'єкта культурного дійства. Процес формування художньо-естетичної компетентності відбувається через художньо-естетичну діяльність, як найвищий етап розвитку естетичної потреби та активності.

Ключові слова: художньо-естетична компетентність, художньо-естетична діяльність, структура художньо-естетичної діяльності.

Бендер Ю. А. Художественно-эстетическая деятельность, как основное средство формирования художественно-эстетической компетентности / Институт педагогического образования и образования взрослых НАПНУ, Украина, Николаев

Художественно-эстетическое воспитание дает возможность для воспитания мастера-творца, субъекта культурного действия. Процесс формирования художественно-эстетической компетентности происходит на основе художественно-эстетической деятельности, как высшего этапа эстетической потребности и активности.

Ключевые слова: художественно-эстетическая компетентность, художественно-эстетическая деятельность, структура художественно-эстетической деятельности.

Bender J. O. Aesthetic and artistic activity as the main means for shaping the artistic and aesthetic competence / Institute of Teacher Education and Adult Education NAPSU, Ukraine, Mikolaev

Artistic and aesthetic education provides opportunities for education master creator, the subject of cultural activities. The formation of the artistic and aesthetic competence occurs through artistic and aesthetic activities as the highest stage of development needs and aesthetic activity.

Keywords: artistic and aesthetic competence, artistic and aesthetic activity, the structure of artistic and aesthetic activities.

Вступ.

Піднесення рівня художньо-естетичного розвитку сучасного фахівця стає сьогодні важливим і перспективним напрямом його професійної підготовки. Проблемі художньо-естетичного розвитку особистості присвячено цілу низку наукових праць. Зокрема, про необхідність залучення спеціалістів різних галузей до мистецтва та художньо-творчої діяльності йдеться у працях Г. Ващенко, І. Зязюна, В. Іванова, Д. Лихачова. Обґрунтуванню ролі мистецької освіти як засобу художньо-естетичного

розвитку особистості присвячено дослідження Л. Масол, Н. Миропольської, О. Олексюк, О. Рудницької, О. Ростовського, Г. Падалки, О. Щолокової та ін.

Водночас, незважаючи на значний інтерес науковців до різних аспектів проблеми художньо-естетичного розвитку особистості, вони ще не приділяли спеціальної уваги дослідженню теоретико-методологічних засад та існуючої практики художньо-естетичного розвитку майбутнього фахівця в системі професійної освіти. У зв'язку з цим завданнями даної статті є визначення методологічних та теоретичних засад художньо-естетичного розвитку особистості в системі професійної освіти, а також аналіз сучасного стану його здійснення в навчальних закладах України різних типів і рівнів акредитації.

Опрацювання наукових джерел та узагальнення існуючих підходів до визначення сутності художньо-естетичного розвитку особистості дозволило розглядати його як зумовлене впливом мистецтва зростання рівня художньої та естетичної культури професіонала, сформованості його естетичних якостей та художніх здібностей, естетичного досвіду та естетичного ставлення до оточуючого світу, процесу та результатів своєї професійної діяльності.

У системі професійної освіти особливості художньо-естетичного розвитку виявляються у його професійній та творчій спрямованості і детермінованості змісту й напрямів вимогами професії до фахівця. Високий рівень художньо-естетичного розвитку фахівця, що виявляється в його почутті задоволення від процесу та результатів художньо-естетичної діяльності, зумовлює в нього, у свою чергу, прагнення до привнесення оригінального, естетичного начала у свою професійну працю, здійснення її за законами краси.

Основний засіб художньо-естетичного розвитку та розвитку художньо-естетичної компетентності – це художньо-естетична діяльність. Художньо-естетичні знання та досвід розвиваються та закріплюються лише через діяльність.

«Діяльність нерозривно пов'язана з пізнанням та волею, спирається на них, неможлива без пізнавальних та вольових процесів. Діяльність – це внутрішня (психічна) та зовнішня (фізична) активність людини, яка регулюється усвідомленою метою.

Діяльність – це така форма активного відношення до дійсності, крізь яку встановлюється реальний зв'язок між людиною та світом, що її оточує» [3].

Різні види діяльності виражаються у спілкуванні з витворами мистецтва та набутті знань про мистецтво, у формуванні в процесі спілкування з мистецтвом здібності адекватного бачення художнього образу як основи аналітичного відношення до мистецтва, у зануренні в активну художньо-творчу діяльність. Засобами діяльності формується й художня потреба, яка стимулює виникнення нової потреби, як наступного етапу художньо-естетичної діяльності.

Елементи художньо-естетичної діяльності присутні в будь-якому матеріальному чи художньому виробництві. Історично вони оформились у

особливу форму свідомості – мистецтво, як концентроване вираження художньо-естетичного відношення людини до світу та себе.

Якщо діяльність – провідний фактор розвитку і самореалізації особистості, то педагогічна задача полягає у: створенні необхідних умов для діяльності студентів у окресленій проблематиці із зазначенням провідного типу діяльності, забезпеченні різноплановою художньо-естетичною діяльністю як основою для художньо-естетичного розвитку особистості, її художньої свідомості.

Соціологи виокремлюють два основні засоби впливу на особистість: прямий (маніюлятивний) та косвий (вплив через зміну оточуючого середовища та створення нових зв'язків особистості з середовищем). Оптимальним засобом в процесі розвитку художньо-естетичної компетентності студентів може бути лише другий засіб впливу, оскільки весь процес взаємодії з особистістю студента та виховання художніх потреб необхідно будувати на активній самостійній художньо-творчій діяльності студентів, спираючись на їхні інтереси, бажання, можливості, потреби. Відповідно, процес розвитку художньо-естетичної компетентності має ґрунтуватись на наскрізній художньо-творчій діяльності студентів.

Процес формування художньо-естетичної компетентності майбутніх керівників аматорських музичних колективів – це складне багатоконпонентне дійство. Особливості процесу художньо-естетичної діяльності відображаються в його структурі. Вивчення даного питання займалися Б. Г. Ананьєв, К. К. Платонов, В. Д. Шадриков, В. Н. Сагатовський.

Діяльність структурують за функціональними признаками (М.С.Каган, за мотивацією (А. Н. Леонтьєв), але найбільш узагальнюючою є структура представлена В. Н. Сагановським – замисел (сенс – ціль – план), реалізація (можливості суб'єкта – засоби – предмет) та результат (надпродукт). Всі складові виступають у взаємодії та взаємообумовлені.

Дослідник С. А. Останіна, аналізуючи особливості художньо-естетичної діяльності, визначає таку її структуру: мотиваційно-ціннісний компонент, когнітивно-художній компонент, креативно-особистісний компонент, активно-творчий компонент.

Сутність художньо-естетичної діяльності керівника аматорського музичного колективу відображає така структура, в основі якої три взаємообумовлені компоненти: раціонально-пізнавальний, емоційно-ціннісний та поведінково-діяльнісний.

Раціонально-пізнавальний компонент передбачає конкретну обізнаність у відповідній галузі професійної діяльності, загальнокультурні знання, обізнаність у галузі музичного мистецтва, вміння добирати високохудожні твори для естетичного виховання, організувати увагу учасників аматорського музичного колективу, а також вміння та навички у виконавській діяльності.

Емоційно-ціннісний компонент – це оволодіння художньо-образною сферою, як найбільш яскраво відображає саме естетичне у сприйнятті та

свідомості людини. Вона визначає інтенсивність розвитку інтересів, потреб, мотивів особистості студента в музично-естетичній діяльності. За допомогою естетичної спрямованості здійснюється розвиток емоційного приймання мистецтва та естетики навколишнього світу.

Поведінково-діяльнісний компонент виявляється у прагненні творчого самовдосконалення, вміння формувати та розвивати у вихованців систему естетичних ідеалів, володіння навичками художньої інтерпретації музичних творів. Процес розвитку особистості музиканта – це засіб передачі від одного покоління до іншого загальнолюдських цінностей, при сприйнятті та відтворенні яких відбувається творчий саморозвиток.

Художньо-освітній процес починається з формування уявлень та понять, накопичення початкових знань, здатності до сприймання емоційно-образного змісту. Важлива роль належить процесу навчання студентів, які не підготовлені до сприйняття мистецтва. Набуваючи художньо-естетичний досвід взаємодії з різними видами мистецтва, студент формує власне ставлення на основі природних задатків у навчальному процесі. Якщо взяти за основу навчально-виховний процес коледжа культури і мистецтв, то структура художньо-естетичної компетентності майбутніх керівників аматорських музичних колективів виглядатиме наступним чином:

1. Формування початкових художньо-естетичних уявлень, як основи художньо-естетичної компетентності.
2. Інтенсивний розвиток професійно-мистецьких фахових знань та умінь.
3. Професійна виробнича практика.

Така структура процесу формування художньо-естетичної компетентності дає можливість оперативно керувати процесом навчання студентів, спираючись на їх індивідуальні можливості та особливості творчих здібностей.

Використання проблемного, культурологічного, особистісно-діялісного підходів до організації процесу художньо-естетичного виховання та формування художньо-естетичної компетентності удосконалює змістовну частину навчальної програми, розставляє акценти в організації художньо-естетичної діяльності, виокремлює:

- перспективні проблеми формування особистісного відношення студентів до різних видів мистецтва;
- соціальні проблеми, що пов'язані із дорученням студентів до художньої творчості та різних видів художньо-естетичної діяльності з метою підвищення інтелектуального рівня засобами мистецтва;
- проблеми управління художньо-естетичною діяльністю через залучення студентів до позааудиторної мистецької діяльності для розвитку особистих здібностей;
- в навчальному художньо-естетичному процесі виховання відношення студентів до раціональної організації часу (навчального, позанавчального);

- проблеми забезпечення талановитих студентів умовами формування ставлення до самого себе, як особистості здатної до самоконтролю, самопізнання, саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення;
- проблеми виховання духовної культури студента.

Формування художньо-естетичної компетентності майбутнього керівника аматорського музичного колективу відбувається на основі систематичного цілеспрямованого художньо-педагогічного процесу навчання, який побудований на предметній діяльності, засвоєнні навчальної інформації. Сутність предметної діяльності полягає у активному впливі на студента, особливості технології процесу художньо-естетичної освіти майбутнього працівника сфери культури. Теоретична діяльність а заняттях одночасно зорієнтована на формування художньо-естетичної культури та розвиток інтелектуальних здібностей, на рефлексію на рівні теоретико-методологічних

основ. Таким чином, в процесі спілкування з мистецтвом виникає можливість реалізації важливого критерію сформованості культури у вигляді особистих якостей студента.

Початковий період залучення до культурних цінностей – це визначення здібностей студента до художньо-естетичної діяльності через прояв зацікавленості видами мистецтва, формування у майбутнього керівника аматорського музичного колективу першочергових уявлень про засоби художньої виразності, виховання естетичних смаків та бажання засвоїти основи художньої мови, як основи спілкування для майбутньої професії.

Для здійснення диференційного підходу для визначення рівня естетичного розвитку студента, професійних здібностей керівника музичного колективу, рівня загальної ерудиції та спеціальних музичних знань пропонуємо наступні критерії оцінювання:

- студенти, які мають яскраво виражене професійне спрямування, художні, творчі здібності;
- студенти, які мають яскраво виражене професійне спрямування, але не завжди яскраво виражені творчі здібності;
- студенти, які мають посередні художні здібності, але
- студенти, які не мають професійного спрямування та виражених художніх здібностей.

Основними для студентів коледжів культури і мистецтв є характеристики музичного спрямування особистості у поєднанні з культурно-організаторськими здібностями студента.

1. Інтелектуально-музичні якості та практична музично-виконавська діяльність характеризують глибина знань, інтелектуальні можливості засвоєння різних початкових предметів, ерудованість, широта духовних інтересів, вміння проявляти чуттєво-емоційні якості особистості.
2. Емоційно-вольовим якостям притаманна енергійність, самостійність, емоційність, активність, воля стійкість, комунікабельність, колективізм, активно-творчий праяв

зацікавленості музичним мистецтвом, художнього сприйняття, образного мислення, уяви.

3. Організаторські здібності – практичність, ініціативність, самокритичність.

Висновки

Розв'язання проблеми художньо-естетичної діяльності студента ускладнюється тим, що сучасні вищі навчальні заклади культури і мистецтв зорієнтовані на формування професіонала, дотепер не мають єдиного підходу до розуміння сутності поняття «компетентність». Зрештою, лише сам студент є справжнім суб'єктом естетичної активності. Він більш чи менш усвідомлено ставиться до різноманітних ситуацій, шукає найбільш сприятливі умови для власної естетичної самореалізації. Студенти як безпосередні учасники різноманітних художньо-мистецьких акцій і естетичних ситуацій, виявляють неоднорідну за рівнем, характером і змістом естетичну активність: продуктивну чи репродуктивну, вибіркову чи різнопланову, стійку чи епізодичну.

У площині формування художньо-естетичної компетентності студентів коледжів культури і мистецтв особливе місце відводиться таким структурним елементам загальної системи професійної підготовки: обов'язковому оволодінню кожним студентом естетичною культурою, незалежно від рівня художньої обдарованості та професійної спеціалізації; формуванню нового уявлення про роль керівника аматорського музичного колективу у вихованні естетичної свідомості його учасників; забезпеченню постійного самовдосконалення студента, спрямованого на органічне поєднання естетичних знань та естетичної поведінки в процесі творчої діяльності.

Література:

1. *Життєва компетентність особистості: Наук.-методичний посібник / За ред. Л. Сохань, І. Єрмакова, Г. Несен. – К.: Вища школа, 2003. – 243 с.*
2. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 112 с.*
3. *Петровский А. В. Общая психология: Учебник для студентов педагогических институтов / Под ред. А. В. Петровского. 2-е изд. Доп. И переработанное. М., 1976. 158-160 с.*
4. *Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. – Навч. посібник. – К.: 2002. – 270с.*
5. *Ушинский К. Д. Избранные педагогические произведения. - М.: Просвещение, 1968.*
7. *Харламов, И. Ф. Педагогіка: Крат. курс: Учеб. пособие / И. Ф. Харламов. – 2-е изд., стер. – Мн.: Выш. шк., 2004. – 272 с.*

References:

1. *Zhyttyeva kompetentnist osobystosti: Nauk.-metodychnyy posibnyk / Zared. L. Sokhan, I. Yermakova, H. Nesen. – K.: Vyshcha shkola, 2003. – 243 s.*

2. *Kompetentnisnyy pidkhdid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy: Biblioteka z osvith'oyi polityky / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk. – K.: “K.I.S.”, 2004. –112 s.*
3. *Petrovskyy A. V. Obshchaya psykholohyya: Uchebnyk dlya studentov pedahohycheskykh ynstytutov / Pod red. A. V. Petrovskoho. 2-e yzd. Dop. y pererabotannoe. M., 1976. 158-160 s.*
4. *Rudnyts'ka O. P. Pedahohika: zahal'na ta mystets'ka. – Navch. posibnyk. – K.: 2002. – 270s.*
5. *Ushynskyy K. D. Yzbrannyye pedahohycheskye proyzvedenyya. - M.: Prosveshchenye, 1968.*
6. *Kharlamov, Y. F. Pedahohyka: Krat. kurs: Ucheb. posobye / Y. F. Kharlamov. – 2-e yzd., ster. – Mn.: Vysh. shk., 2004. – 272 s.*